

WYMAGANIA EDUKACYJNE NIEZBĘDNE DO OTRZYMANIA PRZEZ UCZNIĄ POSZCZEGÓLNYCH ŚRÓDROCZNYCH I ROCZNYCH OCEN KLASYFIKACYJNYCH Z HISTORII W KLASIE I (POZIOM ROZSZERZONY)

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Zrozumieć przeszłość	Cele badania i nauczania historii Znaczenie historii Klasyfikacja źródeł historycznych Epoki – podział i prosta charakterystyka Nauki pomocnicze historii	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>historia, prehistoria, nauki pomocnicze historii</i>	– rozpoznaje rodzaje źródeł historycznych – klasyfikuje źródła historyczne – wymienia w kolejności chronologicznej epoki historyczne	– opisuje rodzaje źródeł historycznych – wyjaśnia zasady krytycznej analizy i interpretacji różnych rodzajów źródeł historycznych	– wskazuje i wyjaśnia ramy chronologiczne poszczególnych epok historycznych	– wyjaśnia zasady pracy z materiałami źródłowymi – analizuje różne oceny historiografii, dotyczące dziejów ojczystych i powszechnych
Rozdział I. Pierwsze cywilizacje						
1. Początki historii człowieka	Zarys antropogenezy Rewolucja neolityczna	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>prehistoria</i> – wskazuje na mapie rejon pojawienia się <i>Homo sapiens</i>	– prawidłowo wyjaśnia pojęcia: <i>antropogeneza, rewolucja neolityczna</i> – przedstawia na mapie przebieg migracji <i>Homo sapiens</i>	– wymienia w porządku chronologicznym etapy ewolucji człowieka – wyjaśnia znaczenie rewolucji neolitycznej	– przedstawia ideę ewolucji Karola Darwina – opisuje etapy ewolucji człowieka	– w szerokim aspekcie przedstawia i wyjaśnia dokonania naukowe Karola Darwina
2. Narodziny cywilizacji	Znaczenie wielkich rzek dla rozwoju cywilizacji i powstania pierwszych państw Ustrój państw-miast sumeryjskich Znaczenie wynalezienia pisma Osiągnięcia Sumerów Współczesne dziedzictwo kultur Sumeru i innych najdawniejszych kultur Mezopotamii	– wskazuje na mapie rejony wielkich rzek (Tygrys, Eufrat) – wyjaśnia rolę wielkich rzek dla rozwoju gospodarki – rozpoznaje pismo klinowe	– wskazuje na mapie obszar Sumeru – wymienia najważniejsze wynalazki cywilizacji sumeryjskiej – wyjaśnia cechy ustrojowe sumeryjskich miast-państw	– opisuje warunki naturalne Mezopotamii – wyjaśnia okoliczności powstania i rolę pisma – wyjaśnia rolę Sargona Wielkiego – wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji Sumerów – wyjaśnia cechy religii Sumerów	– opisuje okoliczności powstania i cechy najstarszych miast – opisuje w porządku chronologicznym najważniejsze etapy dziejów Mezopotamii	– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny powstania pierwszych państw w rejonie Mezopotamii – porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii – wskazuje współczesne dziedzictwo kultur Bliskiego Wschodu

3. Babilonia i Asyria	Ukształtowanie się pierwszych imperiów Najważniejsze kultury: Babilonia i Asyria Wierzenia ludów Mezopotamii Kodeks Hammurabiego jako jeden z najstarszych zabytków prawodawstwa Nauka, sztuka i wierzenia starożytnej Mezopotamii	– wskazuje na mapie obszar Babilonu i Asyrii	– wyjaśnia cechy ustrojowe mezopotamskich państw – rozpoznaje dzieła sztuki mezopotamskiej	– za pomocą mapy opisuje zmiany granic starożytnych imperiów – opisuje ustrój polityczny oraz struktury społeczne Babilonu i Asyrii – wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji Mezopotamii – wyjaśnia cechy religii Babilonu i Asyrii – wyjaśnia rolę Hammurabiego – wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa	– opisuje w porządku chronologicznym najważniejsze etapy dziejów Mezopotamii – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Nabuchodonozora II, Asurbanipala – wyjaśnia specyfikę armii asyryjskiej	– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny postania imperiów w rejonie Mezopotamii – porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii – wskazuje współczesne dziedzictwo kultur Bliskiego Wschodu
4. Państwo faraonów	Dzieje polityczne z podstawową periodyzacją dziejów Egiptu Ustrój polityczny państwa faraonów Struktura społeczeństwa starożytnego Egiptu Współczesne dziedzictwo cywilizacji Egiptu	– wskazuje na mapie Egipt i Nil – wyjaśnia rolę Nilu dla gospodarki egipskiej – rozpoznaje pismo hieroglificzne – rozpoznaje piramidy egipskie i wyjaśnia ich rolę	– opisuje warunki naturalne Egiptu – opisuje główne cechy ustroju politycznego starożytnego Egiptu – rozpoznaje dzieła sztuki egipskiej – wyjaśnia okoliczności powstania piramid	– za pomocą mapy opisuje zmiany granic Egiptu – opisuje główne cechy ustroju społecznego starożytnego Egiptu – wymienia i opisuje najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej	– w szerokim aspekcie przedstawia rolę czynników geograficznych dla dziejów starożytnego Egiptu – wymienia w porządku chronologicznym główne etapy dziejów starożytnego Egiptu – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Narmera, Ramzesa II	– w szerokim aspekcie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa egipskiego – porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii i Egiptu – wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnego Egiptu
5. Kultura starożytnego Egiptu	Politeistyczne wierzenia Egipcjan Osiągnięcia cywilizacji Egiptu Sztuka starożytnego Egiptu	– rozpoznaje pismo hieroglificzne – rozpoznaje świątynie egipskie i wyjaśnia ich rolę	– wymienia główne cechy religii egipskiej – rozpoznaje dzieła sztuki egipskiej	– wymienia i opisuje najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej	– w szerokim aspekcie przedstawia rolę religii dla dziejów starożytnego Egiptu – wyjaśnia rolę	– porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów Mezopotamii i Egiptu

	Badania cywilizacji egipskiej Współczesne dziedzictwo cywilizacji Egiptu			– wymienia głównych bogów egipskich i opisuje mitologię egipską	Echnatona	– wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnego Egiptu – wyjaśnia okoliczności odczytania hieroglifów egipskich
6. Inne cywilizacje Bliskiego Wschodu	Cywilizacje Bliskiego Wschodu: Izrael, Fenicja, Persja i Hetyci Monoteizm religii żydowskiej i jego znaczenie Kolonizacja fenicka i znaczenie handlu w starożytności Ewolucja pisma – wykształcenie alfabetu Współczesne dziedzictwo starożytnego Izraela	– wskazuje na mapie rejon Izraela (z Jerozolimą), Fenicji, Persji – wymienia główne założenia monoteizmu – rozpoznaje pismo fenickie	– wyjaśnia główne założenia religii żydowskiej – wskazuje na mapie rejony kolonizacji fenickiej – wymienia główne osiągnięcia starożytnych Fenicjan	– opisuje cywilizacyjną rolę Hetytów – za pomocą mapy przedstawia zmiany granic Izraela, Persji – wyjaśnia znaczenie kolonizacji fenickiej – wyjaśnia znaczenie powstania alfabetu – charakteryzuje specyfikę imperium perskiego	– opisuje główne etapy losów narodu żydowskiego – ukazuje rolę wielkich przywódców: Abrahama, Mojżesza, Salomona – w porządku chronologicznym opisuje rozwój imperium perskiego – wyjaśnia rolę Cyrusa Wielkiego, Dariusza Wielkiego	– w szerokim aspekcie ukazuje losy narodu żydowskiego w starożytności – wyjaśnia rolę religii żydowskiej dla dziejów ludzkości – porównuje cechy religii ludów starożytnego Bliskiego Wschodu – porównuje i ocenia ustroje społeczno-polityczne starożytnych cywilizacji
7. Cywilizacje Indii i Chin	Cywilizacja Indusu i Żółtej Rzeki Źródła wielkich religii i systemów etycznych: hinduizmu, buddyzmu, konfucjanizmu i taoizmu Osiągnięcia cywilizacji Dalekiego Wschodu i Indii	– wskazuje na mapie rejon Indusu i Żółtej Rzeki – rozpoznaje główne osiągnięcia cywilizacji starożytnych Indii i Chin	– wymienia główne osiągnięcia cywilizacji starożytnych Indii i Chin – rozróżnia główne dalekowschodnie religie i systemy etyczne	– wyjaśnia znaczenie osiągnięć cywilizacji Indii i Chin – wyjaśnia główne zasady dalekowschodnich religii i systemów etycznych: hinduizmu, buddyzmu, konfucjanizmu i taoizmu	– opisuje główne etapy dziejów starożytnych Indii i Chin – opisuje cechy ustrojowe i społeczne państw Dalekiego Wschodu	– wskazuje współczesne dziedzictwo starożytnych cywilizacji Indii i Chin – porównuje osiągnięcia cywilizacyjne ludów starożytnego Bliskiego i Dalekiego Wschodu – porównuje systemy prawne i etyczne

						cywilizacji Bliskiego i Dalekiego Wschodu
Rozdział II. Dzieje starożytnej Grecji						
1. Początki cywilizacji greckiej	Wpływ warunków geograficznych na powstanie cywilizacji antycznej Grecji	– wskazuje na mapie teren Grecji – wyjaśnia wpływ ukształtowania naturalnego Grecji na dzieje Hellady – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Hellada</i> , <i>Hellenowie</i>	– opisuje warunki naturalne Grecji – wskazuje na mapie najważniejsze regiony starożytnej Grecji	– prawidłowo stosuje pojęcie „ <i>wieki ciemne</i> ”	– wyjaśnia pojęcie: <i>wojna trojańska</i> , „ <i>wieki ciemne</i> ”	– porównuje warunki naturalne starożytnego Wschodu i Grecji – wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji starożytnej Grecji
2. Greckie <i>poleis</i>	Kształtowanie się alfabetu greckiego Charakterystyka <i>poleis</i> greckich Obszar starożytnego świata greckiego Kulturowe, obyczajowe i polityczne elementy wspólnoty Greków w starożytności Wielka Kolonizacja i jej znaczenie	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>polis</i> – wymienia główne cechy systemu <i>polis</i>	– wskazuje na mapie najważniejsze regiony starożytnej Grecji – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Wielka Kolonizacja</i> , <i>kolonia</i> , <i>metropolia</i> – wskazuje na mapie rejony kolonizacji greckiej	– opisuje proces i wyjaśnia znaczenie Wielkiej Kolonizacji – opisuje struktury społeczne <i>polis</i>	– porównuje kolonizację fenicką z kolonizacją grecką – wyjaśnia znaczenie rewolucji hoplickiej – wyjaśnia rolę religii, języka i sportu jako czynników integrujących Hellenów	– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie <i>polis</i> dla dziejów cywilizacji europejskiej – wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji starożytnej Grecji
3. Antyczna Sparta	Powstanie i rozwój Sparty Ustrój Sparty Organizacja społeczeństwa Sparty Wychowanie i życie Spartan	– wskazuje na mapie Spartę – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>oligarchia</i> , <i>wychowanie spartańskie</i> – wymienia główne organy władzy w Sparcie	– wyjaśnia główne cechy ustrojowe Sparty – opisuje strukturę społeczną Sparty – prawidłowo stosuje pojęcie <i>helota</i> – wymienia etapy życia spartiaty	– opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów władzy w Sparcie – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>efor</i> , <i>geruzja</i> , <i>zgromadzenie ludowe</i> – opisuje i wyjaśnia znaczenie wychowania spartańskiego	– opisuje w porządku chronologicznym dzieje starożytnej Sparty – wyjaśnia rolę Likurga	– w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia ustrój polityczny i społeczny Sparty

				– wyjaśnia sytuację prawną kobiet w Sparcie		
2. Ateńska demokracja	Pierwotny ustrój Aten Społeczeństwo ateńskie Zarys wielkich reform wprowadzających demokrację Charakterystyka demokracji ateńskiej Osiągnięcia i dziedzictwo starożytnych Aten	– wskazuje na mapie Ateny – prawidłowo umiejscawia w czasie Peryklesa – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>demokracja, oligarchia, obywatel</i> – wymienia główne organy władzy w demokratycznych Atenach	– wyjaśnia główne cechy ustrojowe demokratycznych Aten – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>ostracyzm, demagog, tyran</i> – opisuje strukturę społeczną Aten – rozpoznaje plan antycznych Aten	– opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów demokracji ateńskiej w czasach Peryklesa – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zgromadzenie ludowe, Rada Pięciuset, sąd ludowy, strateg</i> – wyjaśnia sytuację prawną kobiet w Atenach	– opisuje w porządku chronologicznym główne etapy przemian ustrojowych w Atenach – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Drakona, Solona, Pizystrata, Klejstenesa, Peryklesa	– porównuje i ocenia ustroje Aten i Sparty – wskazuje współczesne dziedzictwo cywilizacji ateńskiej – w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia demokrację ateńską – w szerokim aspekcie opisuje i ocenia działalność Peryklesa
4. Wojny grecko-perskie	Ekspansja imperium perskiego na Bliskim Wschodzie Przebieg działań zbrojnych podczas wojen perskich Rozwiązania militarne Greków Odniesienia do zmagania grecko-perskich w kulturze współczesnej	– wskazuje na mapie Persję – umiejscawia w czasie wojny perskie – rozpoznaje i opisuje hoplitę greckiego – wskazuje odniesienia do dziejów starożytnej Grecji w kulturze współczesnej	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>hoplita, falanga, triera, bieg maratoński</i> – wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen persko-greckich (Maraton, Termopile, Salamina, Plateje, Mykale)	– za pomocą mapy przedstawia ekspansję perską – wyjaśnia genezę wojen perskich – wyjaśnia przyczyny sukcesu Greków – wymienia skutki wojen grecko-perskich	– opisuje w porządku chronologicznym przebieg wojen grecko-perskich – wyjaśnia znaczenie wielkich wodzów: Miltiadesa, Leonidasa, Temistoklesa	– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie wojen grecko-perskich dla losów Europy
5. Potęga i upadek antycznej Grecji	Ekspansja Aten po zwycięstwie nad Persją Wojna peloponeska Wpływy greckie w antycznym świecie Skutki rywalizacji w świecie greckim po zakończeniu wojen perskich	– umiejscawia w czasie wojnę peloponeską – wskazuje na mapie Ateny, Spartę i Teby – rozpoznaje ateński Akropol	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>hegemonia</i> – podaje przyczyny i skutki wojny peloponeskiej – wymienia główne etapy wojny peloponeskiej	– za pomocą mapy opisuje wojnę peloponeską – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Leuktrami	– wyjaśnia okoliczności i znaczenie powstania Związku Morskiego – wyjaśnia znaczenie wielkich polityków: Peryklesa, Kimona	– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie wojny peloponeskiej dla dziejów Hellady
6. Świat duchowy	Religia grecka Narodziny filozofii greckiej Homer i literatura grecka	– rozpoznaje głównych bogów greckich	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura helleńska,</i>	– wyjaśnia rolę: Sokratesa, Platona, Arystotelesa	– opisuje główne cechy jońskiej filozofii przyrody i poglądy	– wskazuje współczesne

starożytnych Greków	Teatr w Grecji Igrzyska olimpijskie w starożytnej Grecji i współcześnie Początki dziejopisarstwa Znaczenie kultury greckiej dla świata starożytnego	– podaje cechy religii greckiej – rozpoznaje najważniejsze dzieła kultury starożytnej Grecji – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>filozofia, dramat, igrzyska olimpijskie</i>	<i>wyrocznia delficka, gimnazjon</i> – wyjaśnia rolę Homera – wymienia najważniejsze osiągnięcia kulturowe Greków	– opisuje główne cechy dramatu greckiego (tragedii, komedii) – opisuje i wyjaśnia rolę igrzysk olimpijskich w Grecji	sofistów – wyjaśnia rolę: Talesa z Miletu, Demokryta z Abdery	dziedzictwo kultury starożytnej Grecji
8. Sztuka i nauka antycznej Hellady	Kanony piękna i architektura grecka w późniejszych epokach Rzeźba i malarstwo wazowe Matematyka i fizyka Archimedes i wynalazki techniczne Greków Osiągnięcia naukowe starożytnych Greków współcześnie	– rozpoznaje najważniejsze dzieła sztuki i nauki starożytnej Grecji – rozpoznaje świątynie grecką i wymienia jej cechy	– wymienia najważniejsze osiągnięcia sztuki i nauki antycznych Greków – prawidłowo stosuje pojęcie <i>historiografia</i>	– opisuje główne porządki architektoniczne w starożytnej Grecji – wyjaśnia rolę Archimedesa	– wyjaśnia rolę wielkich naukowców: Pitagorasa, Hipokratesa, Herodota, Tukidydesa	– wskazuje współczesne dziedzictwo kultury starożytnej Grecji
9. Podboje Aleksandra Wielkiego	Powstanie imperium macedońskiego Przebieg podbojów Aleksandra Macedońskiego Znaczenie podbojów macedońskich dla kultury greckiej Postać Aleksandra Macedońskiego i jego rola w dziejach ludzkości	– lokalizuje na mapie Macedonie i Persję – lokalizuje w czasie panowanie Aleksandra Macedońskiego – rozpoznaje hoplitę macedońskiego – wymienia główne osiągnięcia Aleksandra Macedońskiego	– wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy z czasów Aleksandra Wielkiego (Granikos, Issos, Gaugamela) – prawidłowo stosuje pojęcie <i>epoka hellenistyczna</i>	– wyjaśnia rolę Filipa II dla dziejów Macedonii – za pomocą mapy przedstawia ekspansję Aleksandra Macedońskiego – wyjaśnia przyczyny sukcesów armii macedońskiej – wymienia skutki podbojów Aleksandra Wielkiego	– opisuje w porządku chronologicznym przebieg podbojów Filipa II i Aleksandra Macedońskiego – wyjaśnia cechy ustrojowe monarchii Aleksandra Wielkiego	– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym przedstawia i ocenia działalność Aleksandra Macedońskiego – wyjaśnia ponadczasowe znaczenie podbojów Aleksandra Macedońskiego
10. Świat hellenistyczny	Podział imperium Aleksandra Macedońskiego	– lokalizuje na mapie imperium Aleksandra Macedońskiego i państwa	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>kultura hellenistyczna</i>	– wyjaśnia główne cechy kultury hellenistycznej	– opisuje w porządku chronologicznym rozpad imperium Aleksandra Wielkiego	– w szerokim aspekcie wyjaśnia ponadczasowe

	Świat śródziemnomorski pod dominacją macedońską Państwa hellenistyczne Kultura hellenistyczna	powstałe po rozpadzie imperium – lokalizuje w czasie śmierć Aleksandra Wielkiego – rozpoznaje starożytną Aleksandrię	– wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne epoki hellenistycznej	– wyjaśnia główne założenia epikureizmu, stoicyzmu i cynizmu – wyjaśnia cechy religii w czasach hellenistycznych	– wyjaśnia cechy ustrojowe monarchii hellenistycznych	znaczenie epoki hellenistycznej
Rozdział III. Antyczny Rzym						
1. Starożytna Italia i początki Rzymu	Ludy starożytnej Italii Powstanie Rzymu – mit i rzeczywistość Rzym królewski	– wskazuje na mapie Italię, Rzym – lokalizuje w czasie powstanie Rzymu – prawidłowo stosuje pojęcie <i>monarchia</i>	– opisuje warunki naturalne Italii – wskazuje na mapie tereny zamieszkiwane przez Etrusków – wyjaśnia pojęcia: <i>monarchia, patrycjusze, plebejusze</i> – opisuje strukturę społeczną Rzymu w okresie monarchii	– opisuje legendę o powstaniu Rzymu – wyjaśnia rolę Romulusa	– opisuje w porządku chronologicznym przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie – wyjaśnia rolę Serwiusza Tuliusza	– porównuje warunki naturalne Grecji i Italii – wyjaśnia w szerokim aspekcie przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie
2. Republika rzymska	Spółeczeństwo republiki rzymskiej i źródła napięć społecznych Walka o prawa plebejuszy Powstanie republiki i zasady jej funkcjonowania Najważniejsze urzędy republiki rzymskiej	– lokalizuje w czasie powstanie republiki – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>monarchia, republika, obywatel</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>monarchia, republika</i> – wyjaśnia główne cechy ustrojowe republikańskiego Rzymu – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>konsul, dyktator, patrycjusze, plebejusze</i> – opisuje strukturę społeczną Rzymu – rozpoznaje plan antycznego Rzymu	– opisuje skład i zasady funkcjonowania głównych organów władzy w republikańskim Rzymie – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zgromadzenia ludowe, senat, trybun ludowy, pretor, cenzor</i>	– opisuje w porządku chronologicznym przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie – wymienia najważniejszych bogów i wyjaśnia założenia ich mitologii	– wyjaśnia w szerokim aspekcie przemiany ustrojowe w starożytnym Rzymie – porównuje i ocenia ustrój republikańskiego Rzymu z innymi ustrojami antyku – wyjaśnia podobieństwa i różnice w rozumieniu pojęć <i>obywatel</i> i <i>obywatelstwo</i> w starożytnej Grecji oraz Rzymie

3. Podboje Rzymu	Organizacja armii rzymskiej Podboje Rzymu w Italii Wojny punickie Postacie wybitnych wodzów i ich wpływ na dzieje starożytne Podbój świata śródziemnomorskiego Powstanie Imperium Rzymskiego	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>legion, imperium</i> – rozpoznaje i opisuje rzymskiego legionistę	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>sprzymierzeńcy, kolonie rzymskie, prowincja, triumf</i> – opisuje strukturę legionu rzymskiego – wymienia i lokalizuje w czasie i przestrzeni główne bitwy wojen punickich (Kanny, Zama)	– za pomocą mapy przedstawia ekspansję rzymską – wyjaśnia genezę wojen punickich – wyjaśnia przyczyny sukcesów Rzymian – wymienia skutki podbojów rzymskich	– opisuje w porządku chronologicznym przebieg podbojów rzymskich – wyjaśnia rolę wielkich wodzów: Pyrrusa, Hannibala, Scypiona Afrykańskiego	– w szerokim aspekcie wyjaśnia skutki podbojów rzymskich dla Rzymu i całego basenu śródziemnomorskiego
4. Zmiany społeczne w republice rzymskiej	Grupy społeczne w społeczeństwie rzymskim i zmiany ich składu na przestrzeni dziejów Wpływ podbojów na sytuację społeczną Rzymu Niewolnictwo w starożytnym Rzymie: znaczenie w gospodarce i życiu społecznym, różny status niewolników Powstanie Spartakusa – przebieg i skutki	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>republika, obywatel, niewolnictwo, gladiator</i>	– wymienia polityczne i społeczne przyczyny kryzysu republiki rzymskiej – prawidłowo stosuje pojęcie <i>proletariusze</i> – lokalizuje w czasie powstanie Spartakusa	– opisuje położenie różnych grup niewolników w Rzymie – opisuje powstanie Spartakusa i jego skutki	– opisuje w porządku chronologicznym etapy przemian społecznych w Rzymie – wyjaśnia rolę braci Grakchów, Spartakusa	– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i skutki przemian ustrojowych w Rzymie
5. Upadek republiki rzymskiej	Kryzys polityczny i społeczny republiki rzymskiej Stronnictwa polityczne w Rzymie i ich walka o przywództwo Rywalizacja wodzów o władzę w Rzymie i triumwirat	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>republika, triumwirat</i>	– wymienia polityczne i społeczne przyczyny kryzysu republiki rzymskiej – wymienia skutki reformy wojskowej Mariusza – lokalizuje w czasie i wymienia główne osiągnięcia Juliusza Cezara, Oktawiana Augusta	– wyjaśnia znaczenie ustrojowe reformy wojskowej Mariusza – wyjaśnia pojęcia: <i>popularzy, optymaci, I triumwirat, idy marcowe, II triumwirat</i> – wymienia i lokalizuje w czasie główne bitwy okresu wojny domowej	– opisuje w porządku chronologicznym etapy przemian ustrojowych w Rzymie – wyjaśnia rolę wielkich przywódców: Sulli, Krassusa, Pompejusza, Marka Antoniusza, Kleopatry VII	– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i skutki przemian ustrojowych w Rzymie – w szerokim aspekcie przedstawia i ocenia działalność Juliusza Cezara oraz Oktawiana Augusta

	Podboje i wojny domowe w I w. p.n.e. II triumwirat – upadek republiki rzymskiej			w Rzymie (Farsalos, Filippi, Akcjum)		
6. Początki cesarstwa rzymskiego	Oktawian August i okoliczności powstania cesarstwa Reformy państwa rzymskiego Ustrój pryncypatu Nowe zasady funkcjonowania imperium Rządy dynastii julijsko-klaudyjskiej	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>cesarstwo, Imperium Rzymskie, romanizacja, dynastia</i> – wskazuje na mapie Imperium Rzymskie w okresie wczesnego cesarstwa	– lokalizuje w czasie i wymienia główne osiągnięcia Oktawiana Augusta – wyjaśnia pojęcia: <i>pryncypat, „komedia republiki”, kult cesarza</i>	– za pomocą mapy przedstawia proces rozszerzania Imperium Rzymskiego w okresie cesarstwa – wyjaśnia pojęcie <i>pax Romana</i> – opisuje przemiany ustrojowe, militarne i społeczne w okresie wczesnego cesarstwa	– wyjaśnia przyczyny zahamowania ekspansji rzymskiej – wyjaśnia rolę polityków: Tyberiusza, Kaliguli, Klaudiusza, Nerona – opisuje przemiany religii rzymskiej w okresie wczesnego cesarstwa	– w szerokim zakresie wyjaśnia przyczyny trwałości Imperium Rzymskiego
7. Od pryncypatu do dominatu	Wojny i rozszerzanie imperium w I w. n.e. Rola limesu jako granicy imperium Kontakty Rzymian z kulturami spoza granic imperium (w tym szlak bursztynowy) Problemy związane z zarządzaniem rozległym imperium Zmiany ustroju i sposobu sprawowania władzy w antycznym Rzymie – wprowadzenie dominatu i tetrarchii	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>cesarstwo, Imperium Rzymskie, romanizacja, urbanizacja, dynastia</i> – wskazuje na mapie Imperium Rzymskie w okresie późnego cesarstwa	– wyjaśnia pojęcia: <i>limes, dominat, tetrarchia, szlak bursztynowy</i> – lokalizuje w czasie i wymienia główne osiągnięcia cesarza Dioklecjana	– za pomocą mapy przedstawia proces rozszerzania Imperium Rzymskiego w okresie cesarstwa – opisuje przemiany ustrojowe, militarne i społeczne w okresie cesarstwa – wyjaśnia rolę Trajana	– wyjaśnia główne założenia ustrojowe dominatu – wyjaśnia pojęcie <i>diaspora żydowska</i>	– w szerokim zakresie wyjaśnia przyczyny trwałości Imperium Rzymskiego – wyjaśnia, jak w dziejach Rzymu zmieniano się rozumienie pojęcia <i>obywatel</i>
8. Kultura antycznego Rzymu	Powstanie prawa rzymskiego i jego znaczenie w dziejach Europy	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>prawo rzymskie, łacina</i>	– wymienia cechy prawa rzymskiego – wymienia cechy sztuki i architektury rzymskiej	– wyjaśnia ponadczasowe znaczenie prawa rzymskiego	– przedstawia działalność Polibiusza, Tacyta, Cyserona, Seneki, Owidiusza, Wergiliusza, Horacego	– wyjaśnia znaczenie kultury rzymskiej dla dziejów Imperium Rzymskiego

	Architektura i budownictwo rzymskie Rozwój sieci szlaków komunikacyjnych imperium Kultura i sztuka antycznego Rzymu Literatura i poezja rzymska Rzymskie osiągnięcia techniczne i architektoniczne w kulturze europejskiej	– rozpoznaje główne dzieła architektury starożytnego Rzymu	– wyjaśnia pojęcia: <i>Panteon, Koloseum, akwedukt</i>	– wyjaśnia zjawisko hellenizacji kultury rzymskiej	– opisuje cechy filozofii rzymskiej	– wskazuje dziedzictwo kultury rzymskiej
9. Religia rzymska i chrześcijaństwo	Religia rzymska, przyswajanie wpływów obcych wierzeń podczas podbojów oraz rola religii dla państwa Początki chrześcijaństwa i jego związki z judaizmem Powstanie kościoła i charakterystyka wspólnot wczesnochrześcijańskich Prześladowania chrześcijan – skala zjawiska i jego przyczyny Wzrost popularności, legalizacja i uznanie chrześcijaństwa za religię państwową Pierwsze herezje i rozłamy w chrześcijaństwie	– podaje główne cechy religii rzymskiej – rozpoznaje głównych bogów rzymskich – prawidłowo stosuje pojęcie <i>chrześcijaństwo</i> – umiejscawia w czasie narodziny chrześcijaństwa – rozpoznaje symbole chrześcijaństwa	– wymienia główne cechy chrześcijaństwa – wymienia etapy powstania religii chrześcijańskiej – wyjaśnia symbole chrześcijaństwa – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Mesjasz, męczennicy, herezja, bazylika</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>kulty wschodnie, sobory</i> – wyjaśnia genezę powstania chrześcijaństwa – za pomocą mapy opisuje proces rozszerzania się chrześcijaństwa – przedstawia działalność św. Piotra i św. Pawła	– opisuje w porządku chronologicznym ewolucję pozycji chrześcijaństwa w Imperium Rzymskim – wyjaśnia przyczyny sukcesu chrześcijaństwa	– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie powstania chrześcijaństwa dla dziejów Rzymu i świata
10. Upadek cesarstwa rzymskiego	Przyczyny kryzysu wewnętrznego imperium	– prawidłowo umiejscawia w czasie rozpad Imperium Rzymskiego	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>barbarzyńcy</i>	– wyjaśnia zewnętrzne i wewnętrzne przyczyny kryzysu Imperium Rzymskiego	– wyjaśnia główne założenia ustrojowe dominatu – wyjaśnia znaczenie	– porównuje formy ustrojowe w starożytnym Rzymie

	Relacje imperium z plemionami barbarzyńskimi Zmiany społeczne w Rzymie Podział cesarstwa na zachodnio- i wschodniorzymskie Walki wewnętrzne o władzę nad imperium Wędrówki ludów i najazd Hunów	– prawidłowo umiejscawia w czasie upadek imperium zachodniorzymskiego – wymienia przyczyny upadku Imperium Rzymskiego	– wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>wielka wędrówka ludów</i> – wymienia przyczyny najazdów Germanów na Imperium Rzymskie – przedstawia znaczenie postaci Teodozjusza Wielkiego	– wyjaśnia pojęcia: <i>kolon, Hunowie</i> – przedstawia znaczenie postaci Romulusa Augustulusa – za pomocą mapy opisuje etapy upadku imperium zachodniorzymskiego	postaci: Dioklecjana, Konstantyna Wielkiego, Attyli – w porządku chronologicznym opisuje proces upadku imperium zachodniorzymskiego	– w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym wyjaśnia przyczyny kryzysu i upadku Imperium Rzymskiego
Rozdział IV. Początki średniowiecza						
1. Cesarstwo bizantyjskie	Położenie geograficzne Bizancjum Osiągnięcia Bizantyjczyków: kodyfikacja praw, architektura Działalność i osiągnięcia Justyniana Ustrój polityczny i gospodarka cesarstwa bizantyjskiego Zmiana znaczenia politycznego na przestrzeni dziejów Znaczenie Bizancjum dla zachowania osiągnięć cywilizacji antycznej	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>Bizancjum</i> – prawidłowo umiejscawia w czasie i przestrzeni imperium Justyniana Wielkiego – rozpoznaje główne dzieła kultury cesarstwa bizantyjskiego	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>państwo autokratyczne, państwo teokratyczne, Kodeks Justyniana</i> – wymienia cechy sztuki bizantyjskiej – wymienia najważniejsze dokonania Justyniana Wielkiego – rozpoznaje plan Konstantynopola	– opisuje ustrój polityczny Bizancjum – wyjaśnia znaczenie panowania Justyniana Wielkiego – za pomocą mapy przedstawia ekspansję Bizancjum za czasów Justyniana Wielkiego	– opisuje w porządku chronologicznym dzieje imperium bizantyjskiego – wyjaśnia pojęcie <i>ikonoklazm</i> – wyjaśnia rolę Teodory	– w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym przedstawia znaczenie Bizancjum dla dziejów Europy
2. Świt narodów europejskich	Plemiona germańskie we wczesnośredniowiecznej Europie Organizacja monarchii barbarzyńskich Chryścianizacja plemion barbarzyńskich – znaczenie arianizmu	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Germanie, chrystianizacja, zakon benedyktynów</i>	– opisuje cechy ustrojowe państw germańskich – wymienia i wskazuje na mapie państwa germańskie – wymienia skutki działania zakonu benedyktynów – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>wiec, drużyna,</i>	– za pomocą mapy opisuje proces powstania i upadku państw germańskich – wyjaśnia przyczyny powstania zakonu benedyktynów	– wyjaśnia rolę Teodoryka Wielkiego, św. Benedykta – wyjaśnia pojęcie <i>świt Europy</i>	– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie rozwoju chrześcijaństwa dla dziejów Europy

	Znaczenie chrześcijaństwa w budowie Europy, rola duchowieństwa i nowych zakonów		<i>reguła zakonna, arianizm, skryptorium</i>			
3. Narodziny i podboje islamu	Arabia przed Mahometem Okoliczności powstania islamu Zasady islamu i jego cechy charakterystyczne Podboje islamu i powstanie kalifatu Polityka Arabów wobec podbitej ludności Powstanie podziałów w islamie Osiągnięcia kulturalne i naukowe Arabów Znaczenie islamu dla rozwoju cywilizacji europejskiej	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Arabowie, islam, muzułmanie, Beduini</i> – prawidłowo umieszcza w czasie i przestrzeni powstanie islamu – rozpoznaje główne cechy kultury islamskiej	– wymienia główne założenia religii islamskiej – wymienia etapy rozwoju religii islamskiej – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Mahomet, Allah, Koran, meczet</i>	– wyjaśnia genezę powstania islamu – wyjaśnia rolę Mekki dla ludów arabskich – za pomocą mapy opisuje proces rozszerzania się islamu – przedstawia działalność Mahometa – ocenia postawę Arabów wobec ludności podbitej – wyjaśnia pojęcia: <i>szariat, dżihad, sunnici, szyici</i>	– opisuje w porządku chronologicznym rozwój imperium arabskiego – wyjaśnia przyczyny sukcesu islamu – wyjaśnia pojęcie <i>kalifat</i> – wyjaśnia przyczyny rozpadu imperium islamskiego – wymienia osiągnięcia cywilizacyjne Arabów	– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie powstania islamu dla cywilizacji łacińskiej i bizantyjskiej – wyjaśnia znaczenie Arabów dla dziejów cywilizacji ludzkiej
4. Państwo Franków	Wzrost znaczenia Franków i powstanie ich królestwa Organizacja monarchii Franków w okresie rządów Merowingów Okoliczności odsunięcia od władzy Merowingów przez Karolingów Rządy pierwszych Karolingów Utworzenie Państwa Kościelnego	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Germanie, Frankowie, chrystianizacja</i> – lokuje w czasie i przestrzeni powstanie państwa Franków – lokuje w czasie i przestrzeni powstanie Państwa Kościelnego	– opisuje cechy ustrojowe państwa Franków – prawidłowo stosuje pojęcie <i>monarchia patrymonialna</i> – wymienia cechy armii Franków	– za pomocą mapy opisuje proces powstania państwa Franków – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>prawo salickie, Merowingowie, Karolingowie, majordom</i> – lokalizuje w czasie bitwę pod Poitiers i wyjaśnia jej znaczenie	– wyjaśnia rolę Chlodwiga, Karola Młota i Pepina Krótkiego – opisuje w porządku chronologicznym etapy rozwoju państwa Franków	– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania państwa Franków
5. Imperium Karola Wielkiego	Podboje Karola Wielkiego i odnowienie cesarstwa w Europie	– lokuje w czasie i przestrzeni imperium Karola Wielkiego	– opisuje cechy ustrojowe państwa Franków w czasach Karolingów	– wyjaśnia pojęcia: <i>uniwersalizm karoliński, renesans karoliński</i>	– opisuje w porządku chronologicznym etapy rozwoju państwa Franków w czasach	– w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie panowania Karola

	Znaczenie renesansu karolińskiego i osiągnięcia kulturalne Franków Dziedzictwo Imperium Rzymskiego w kulturze Franków Rozwój prawa i administracji państwowej za rządów Karola Wielkiego	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>cesarz</i> – wymienia główne osiągnięcia Karola Wielkiego	– wymienia osiągnięcia kulturowe w czasach Karola Wielkiego – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>marchia, hrabstwo, siedem sztuk wyzwolonych, minuskuła karolińska</i> – wymienia cechy armii Karola Wielkiego	– wyjaśnia rolę Karola Wielkiego dla dziejów państwa Franków – za pomocą mapy opisuje rozwój państwa Karola Wielkiego	Karola Wielkiego	Wielkiego dla dziejów Europy
6. Rozpad imperium Karolingów	Kryzys imperium Karolingów Znaczenie traktatu z Verdun dla przyszłego podziału Europy Zachodniej Kształtowanie się Francji i Niemiec Rzesza Niemiecka pod rządami Ottonów Próby stworzenia europejskiej monarchii uniwersalistycznej przez Ottona III	– lokalizuje w czasie i przestrzeni traktat z Verdun – lokalizuje w czasie i przestrzeni imperium Ottonów	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>uniwersalizm cesarski, I Rzesza</i> – za pomocą mapy opisuje proces rozpadu imperium Karolingów	– opisuje cechy ustrojowe I Rzeszy – za pomocą mapy opisuje rozwój I Rzeszy – wyjaśnia rolę Ottona I i Ottona III dla dziejów Europy	– wyjaśnia przyczyny rozpadu imperium Karolingów – wyjaśnia znaczenie traktatu z Verdun – wyjaśnia rolę Konrada I, Henryka I, Ottona II	– w szerokim zakresie wyjaśnia znaczenie imperium Ottonów dla Europy – porównuje idee uniwersalne Karolingów i Ottonów
7. Pierwsze państwa Słowian	Teorie naukowe dotyczące pochodzenia Słowian Podział Słowian, organizacja społeczności słowiańskiej Państwo Samona i państwo wielkomorawskie Misja Cyryla i Metodego i jej znaczenie Początki państwowości czeskiej i ruskiej	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Prasłowianie, Słowianie, początki państwowości</i> – prawidłowo wskazuje na mapie tereny pierwszych państw słowiańskich	– za pomocą mapy wskazuje tereny Słowian wschodnich, zachodnich i południowych – opisuje cechy kultury Słowian i ich wierzeń	– za pomocą mapy opisuje proces powstawania pierwszych państw słowiańskich – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Awarowie, Protobułgarzy, rolnictwo żarowe, trybut, Przemyślidzi, Rurykowicze</i>	– wyjaśnia teorie naukowe dotyczące pochodzenia Słowian – wyjaśnia problem rozwoju chrześcijaństwa dla dziejów Słowian – wyjaśnia rolę: Samona, Cyryla i Metodego, Włodzimierza Wielkiego	– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym i kulturowym wyjaśnia okoliczności powstania pierwszych państw słowiańskich

8. Kształtowanie się feudalizmu	Zmiany gospodarcze i społeczne we wczesnym średniowieczu Zasady funkcjonowania i najważniejsze cechy systemu feudalnego Drabina feudalna i role poszczególnych grup społecznych Rycerstwo, jego znaczenie, symbolika i obyczaje	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>stan społeczny</i> – opisuje elementy drabiny feudalnej – rozpoznaje rycerza i opisuje jego uzbrojenie	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>system lenny, wasal, senior, herb</i> – wymienia rodzaje renty feudalnej – charakteryzuje życie codzienne rycerzy i chłopów	– wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>gospodarka naturalna, gospodarka towarowo-pieniężna, feudalizm, immunitet, suzeren</i> – wymienia cechy kultury rycerskiej – wyjaśnia specyfikę systemu lennego w Anglii	– opisuje główne zasady społeczeństwa stanowego	– w szerokim zakresie wyjaśnia cechy społeczeństwa feudalnego
9. Najazdy normañskie i węgierskie	Przyczyny najazdów normañskich Działalność wikingów Najazdy węgierskie na Europę Podboje Normanów Ukształtowanie się państwa węgierskiego Rejony Europy objęte najazdami normañskimi	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Normanowie, wikingowie, Węgrzy</i> – prawidłowo wskazuje na mapie obszary najazdów normañskich i węgierskich	– wymienia przyczyny ekspansji Normanów i Węgrów – lokalizuje w czasie powstanie królestwa angielskiego	– za pomocą mapy opisuje wyprawę normañskie – lokalizuje w czasie bitwę na Lechowym Polu i wyjaśnia jej znaczenie – lokalizuje w czasie bitwę pod Hastings i wyjaśnia jej znaczenie	– wyjaśnia rolę: <i>Wilhelma Zdobywcy, Arpada, Stefana Wielkiego</i> – wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów wczesnośredniowiecznej Europy	– w szerokim aspekcie wyjaśnia okoliczności powstania Anglii i Węgier – ocenia skutki ekspansji Normanów
Rozdział V. Polska pierwszych Piastów						
1. Pradzieje ziem polskich	Kultury archeologiczne na ziemiach polskich Historia osady w Biskupinie Pojawienie się Słowian na ziemiach polskich i ich organizacja społeczna Plemiona słowiańskie na ziemiach polskich Pierwsze państwa Słowian na ziemiach polskich	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>kultura łużycka, Biskupin</i> – wskazuje na mapie pierwsze ośrodki plemion polskich – rozpoznaje gród w Biskupinie	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>ród, plemię, drużyna, opole, kultura archeologiczna, Wiślanie, Polanie</i> – opisuje rolę bursztynowego szlaku	– opisuje cechy kultury łużyckiej – opisuje cechy ustroju politycznego i społeczno-ekonomicznego pierwszych plemion polskich – wyjaśnia pojęcia: <i>gospodarka żarowa, gospodarka przemiennie-odłogowa</i>	– opisuje losy ziem polskich w prehistorii i starożytności – wyjaśnia okoliczności pojawienia się Słowian na ziemiach polskich	– w szerokim aspekcie przedstawia losy ziem polskich w starożytności i wczesnym średniowieczu

2. Początki państwa polskiego	Początki ekspansji terytorialnej Polan Legendarni przodkowie Mieszka I Przyczyny, okoliczności i znaczenie chrystianizacji Polski w obrządku łacińskim Zmagania zbrojne Mieszka I z sąsiadami	– lokalizuje w czasie i przestrzeni powstanie państwa Polan – prawidłowo stosuje pojęcie <i>Piastowie</i> – lokalizuje w czasie chrzest Polski	– wymienia osiągnięcia Mieszka I – wymienia przyczyny chrystianizacji Polski – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>drużyna, gród, Wieleci</i>	– wyjaśnia rolę Mieszka I i Dobrawy – za pomocą mapy przedstawia proces rozwoju państwa pierwszych Piastów – wyjaśnia znaczenie dendrochronologii – umiejscawia w czasie bitwę pod Cedynią i wyjaśnia jej znaczenie	– wyjaśnia rolę chrystianizacji dla dziejów Polski – opisuje i ocenia politykę zagraniczną Mieszka I – wyjaśnia pojęcie <i>Dagome iudex</i> – wyjaśnia znaczenie postaci: Wichmana, biskupa Jordana, Galla Anonima, Thietmara	– w szerokim zakresie przedstawia okoliczności powstania i funkcjonowania państwa pierwszych Piastów
3. Panowanie Bolesława Chrobrego	Misja św. Wojciecha w Prusach i zjazd gnieźnieński Podboje Bolesława Chrobrego Początki organizacji kościelnej na ziemiach polskich Polityka zagraniczna Bolesława Chrobrego koronacja Bolesława Chrobrego i jej znaczenie	– lokalizuje w czasie zjazd gnieźnieński i koronację Bolesława Chrobrego – wskazuje na mapie państwo Bolesława Chrobrego – wymienia główne osiągnięcia Bolesława Chrobrego – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>król, koronacja</i>	– wyjaśnia znaczenie postaci św. Wojciecha, Bolesława Chrobrego – wymienia skutki zjazdu gnieźnieńskiego – wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>relikwia, święty, trybut, arcybiskupstwo, biskupstwo, Drzwi Gnieźnieńskie, Szczerbiec</i> – lokalizuje w czasie wojnę Bolesława Chrobrego z Niemcami i Rusią	– za pomocą mapy opisuje zmiany granic Polski w czasach pierwszych Piastów – wymienia przyczyny i skutki wojen Bolesława Chrobrego z Niemcami i Rusią	– opisuje i ocenia politykę Bolesława Chrobrego – wyjaśnia znaczenie postaci: Ottona III, Henryka II	– w szerokim aspekcie wyjaśnia dzieje Polski w czasach Bolesława Chrobrego – zestawia wydarzenia z dziejów Polski i Europy
4. Kryzys i odbudowa państwa Piastów	Zewnętrzne i wewnętrzne skutki polityki podbojów i szybkiej chrystianizacji państwa polskiego Czynniki decentralizacyjne w państwie piastowskim Utrata znaczenia monarchii piastowskiej Odbudowa państwowości za Kazimierza Odnowiciela	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>tendencje centralistyczne, tendencje decentralistyczne</i> – wskazuje na mapie państwo pierwszych Piastów – wymienia główne osiągnięcia Kazimierza Odnowiciela	– umiejscawia w czasie koronację Mieszka II – wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny klęski Mieszka II – wymienia przyczyny upadku Bolesława Śmiałego – wyjaśnia znaczenie postaci św. Stanisława – prawidłowo stosuje pojęcie <i>powstanie ludowe</i>	– za pomocą mapy wskazuje zmiany terytorialne Polski w XI–XII w. – wyjaśnia znaczenie postaci: Mieszka II, Kazimierza Odnowiciela	– wyjaśnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny kryzysu Polski pierwszych Piastów – wyjaśnia okoliczności koronacji Bolesława Śmiałego – wyjaśnia problem konfliktu króla Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem	– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny i okoliczności kryzysu państwa pierwszych Piastów – w szerokim aspekcie przedstawia spór Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem

	Panowanie Bolesława Śmiałego i jego polityka zagraniczna Państwo polskie wobec konfliktu cesarstwa z papieżem Wypędzenie Bolesława Śmiałego	– umiejscawia w czasie koronację Bolesława Śmiałego – wymienia główne osiągnięcia Bolesława Śmiałego			– wyjaśnia znaczenie postaci: Bezpryma, Masława, Jarosława II, Brzetysława, Galla Anonima, Mistrza Wincentego zwanego Kadłubkiem	
5. Polska na przełomie XI i XII wieku	Rządy Władysława Hermana i jego konflikty z synami Polska w polityce międzynarodowej w XI w. Walki pomiędzy Piastami o sukcesję na przykładzie konfliktu między Krzywoustym a Zbigniewem Rządy Bolesława Krzywoustego – wojna z Niemcami oraz podbój Pomorza	– lokalizuje w czasie panowania Bolesława Krzywoustego – wymienia główne osiągnięcia Bolesława Krzywoustego	– lokalizuje w czasie wojnę Krzywoustego z Niemcami – wskazuje zmiany terytorialne państwa polskiego w czasach Bolesława Krzywoustego	– wyjaśnia przyczyny wojny polsko-niemieckiej za panowania Bolesława Krzywoustego – za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną Bolesława Krzywoustego – wyjaśnia pojęcie <i>palatyn</i>	– wyjaśnia okoliczności walki o władzę za panowania Władysława Hermana – wyjaśnia znaczenie postaci: Sieciecha, Henryka V, Galla Anonima	– w szerokim aspekcie politycznym, społeczno-gospodarczym i kulturowym ocenia postać Bolesława Krzywoustego
6. Monarchia pierwszych Piastów	Organizacja monarchii piastowskiej Drużyna książęca i jej znaczenie dla państwa piastowskiego Spółczesność państwa polskiego w czasach pierwszych Piastów Rola władcy i problemy związane z dziedziczeniem	– umiejscawia w czasie i przestrzeni państwo pierwszych Piastów – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>książe, król, rycerz</i>	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>monarchia patrymonialna, drużyna</i> – wymienia cechy ustrojowe Polski pierwszych Piastów	– opisuje strukturę społeczno-ekonomiczną Polski pierwszych Piastów – wymienia cechy armii polskiej doby pierwszych Piastów – wymienia obciążenia prawa książęcego	– wyjaśnia przemiany ustrojowe w czasach Polski pierwszych Piastów – wyjaśnia okoliczności powstania warstwy rycerskiej w Polsce	– wyjaśnia w szerokim aspekcie znaczenie państwa pierwszych Piastów dla dalszych dziejów Polski
Rozdział VI. Pełnia średniowiecza w Europie						

1. Konflikt cesarstwa z papieżem	Kryzys papieżstwa w X w. i ruchy odnowy Kościoła Wielka schizma wschodnia, jej przyczyny i skutki Spór papieżstwa z cesarstwem – przyczyny, przebieg i skutki Papieżstwo u szczytu potęgi politycznej Stronnictwa propapieskie i procesarskie w średniowiecznej Europie	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>władza uniwersalna, prawosławie, katolicyzm</i> – wymienia cele polityki Grzegorza VII	– wyjaśnia pojęcia: <i>wielka schizma wschodnia, spór o inwestyturę, ekskomunika, celibat</i> – lokalizuje w czasie wielką schizmę wschodnią i spór o inwestyturę – wskazuje na mapie obszary zdominowane przez prawosławie i obszary, na których przeważał katolicyzm – wymienia różnice między katolicyzmem a prawosławiem	– wyjaśnia pojęcia; <i>feudalizacja Kościoła, symonia, nepotyzm, konklawy, reforma gregoriańska, obóz gregoriański, konkordat wormacki</i> – wyjaśnia przyczyny i skutki sporu o inwestyturę – wyjaśnia znaczenie postaci: Grzegorza VII, Henryka IV	– wyjaśnia znaczenie reformy kluniackiej – w porządku chronologicznym opisuje proces sporu o inwestyturę – wyjaśnia znaczenie postaci Innocentego III	– w szerokim aspekcie ukazuje przyczyny i skutki wielkiej schizmy wschodniej – w szerokim aspekcie wyjaśnia proces sporu o inwestyturę
2. Wyprawy krzyżowe	Przyczyny ekonomiczne, polityczne, społeczne i religijne wypraw krzyżowych Przebieg walk i najwybitniejsi wodzowie Zakony rycerskie – okoliczności powstania i charakterystyka trzech najważniejszych zakonów Negatywne i pozytywne skutki wypraw krzyżowych	– lokalizuje na mapie Królestwo Jerozolimskie – lokalizuje w czasie okres krucjat – prawidłowo stosuje pojęcie <i>krucjata</i>	– wymienia przyczyny i skutki krucjat – wymienia zakony rycerskie powstałe w czasie krucjat	– za pomocą mapy opisuje przebieg krucjat – wyjaśnia przyczyny początkowych sukcesów krzyżowców – opisuje losy zakonów rycerskich – wyjaśnia pojęcia: <i>wyprawa ludowa, handel lewantyński</i> – wyjaśnia znaczenie postaci Urbana II	– w porządku chronologicznym opisuje przebieg krucjat – wyjaśnia znaczenie postaci: Fryderyka Barbarossa, Saladyna	– w szerokim aspekcie ukazuje rolę krucjat dla dziejów politycznych, gospodarczo-społecznych i kulturowych Europy
3. Imperium mongolskie	Najazdy Mongołów na Europę i ich skutki		– wymienia skutki ataku Mongołów na ziemie polskie – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Legnicą			– w szerokim aspekcie wyjaśnia rolę imperium mongolskiego dla dziejów Polski

4. Narodziny monarchii stanowej	Przemiany społeczne w średniowieczu Ukształtowanie się stanów Powstanie pierwszych reprezentacji stanowych Początek monarchii stanowych w Europie (Anglia, Francja)	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>monarchia stanowa, stan</i> – wymienia stany w średniowieczu	– wyjaśnia pojęcie <i>monarchia stanowa</i> – wymienia przykłady reprezentacji stanowych w poszczególnych państwach – lokalizuje w czasie powstanie parlamentów w Anglii i we Francji	– wyjaśnia proces kształtowania się stanów społecznych – opisuje zasady monarchii stanowych w Anglii i we Francji – wyjaśnia pojęcie <i>Wielka Karta Swobód</i>	– w porządku chronologicznym wyjaśnia proces powstawania monarchii stanowych w Anglii i we Francji – wyjaśnia rolę Jana bez Ziemi, Filipa Pięknego	– w szerokim aspekcie wyjaśnia proces przemian ustrojowych w średniowiecznej Europie
5. Gospodarka średniowiecznej Europy	Przemiany w średniowiecznym rolnictwie Odrodzenie i rozwój ośrodków miejskich Rola i charakterystyka handlu w średniowiecznej Europie Handel śródziemnomorski i rola miast włoskich Handel hanzeatycki Powrót gospodarki pieniężnej i początki bankowości Rola jarmarków	– rozpoznaje cechy gospodarki średniowiecznej – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>dwupółowka, trójpółowka, targi, jarmarki, bank</i>	– wymienia przyczyny ożywienia gospodarczego w XI–XIII w. – wymienia zmiany wprowadzone w rolnictwie w okresie pełnego średniowiecza	– opisuje strukturę społeczno-gospodarczą Europy czasów krucjat – wyjaśnia znaczenie pojęć: <i>gospodarka naturalna, gospodarka towarowo-pieniężna</i> – wyjaśnia znaczenie Hanzy, Wenecji, Genui i jarmarków szampańskich	– wyjaśnia przyczyny rozwoju handlu w średniowieczu – wyjaśnia przemiany sytuacji społeczno-ekonomicznej wsi w Europie doby krucjat	– w szerokim aspekcie wyjaśnia proces przemian gospodarczo-społecznych w Europie czasów krucjat
6. Wieś i miasto w średniowieczu	Znaczenie i sytuacja chłopstwa w średniowieczu Rozwój miast w średniowieczu Rola i charakterystyka rzemiosła w średniowiecznej Europie Struktura społeczna średniowiecznego miasta Życie codzienne na wsi i w mieście w średniowieczu	– rozpoznaje cechy średniowiecznego miasta – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>trójpółowka, ratusz, cech</i>	– wyjaśnia rolę cechów i gildii – wymienia najważniejsze miasta średniowiecznej Europy – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>patrycjat, pospólstwo, cech, gildia</i>	– wyjaśnia okoliczności powstania gospodarki towarowo-pieniężnej – wyjaśnia znaczenie Hanzy, Wenecji, Genui i jarmarków szampańskich – za pomocą schematów opisuje warunki codziennego życia mieszkańców średniowiecznych miast i wsi	– wyjaśnia okoliczności powstania i cechy średniowiecznego mieszczaństwa – opisuje cechy ustrojów miast w średniowieczu	– w szerokim zakresie politycznym, gospodarczo-społecznym oraz kulturowym ukazuje przemiany w średniowiecznej Europie XI–XIII w. – w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania samorządów miejskich dla dziejów Europy

7. Kościół w średniowieczu	Duchowość klasztorna we wczesnym średniowieczu Monastycyzm cysterski i jego znaczenie Polityczno-społeczne znaczenie Kościoła i duchowieństwa w średniowiecznej Europie Przemiany życia religijnego Ruchy heretyckie – waldensi i albigensi (katarzy) Zakony żebracze Znaczenie religii w średniowieczu Papięstwo od kryzysu do potęgi	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>zakon, klasztor, herezja</i>	– wymienia cechy nowych zakonów (cystersów, dominikanów, franciszkanów) – wyjaśnia znaczenie religii w życiu średniowiecznych społeczeństw – prawidłowo stosuje pojęcie <i>ruchy monastyczne</i>	– wyjaśnia znaczenie powstania zakonów żebraczych – wyjaśnia założenia ideowe waldensów i albigensów – wyjaśnia znaczenie postaci: św. Franciszka, św. Dominika	– opisuje w porządku chronologicznym przemiany wprowadzane w Kościele katolickim w XI–XIII w. – wyjaśnia znaczenie postaci: św. Tomasza z Akwinu, Innocentego III	– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym oraz kulturowym wyjaśnia rolę Kościoła dla dziejów Europy
8. Kultura średniowiecznej Europy	Kultura stanowa w średniowieczu jako wynik funkcjonowania społeczeństwa stanowego Architektura romańska i gotycka Literatura w średniowieczu Filozofia średniowiecznej Europy Malarstwo, rzeźba i inne sztuki plastyczne w średniowieczu Uniwersytety i edukacja w średniowiecznej Europie	– rozróżnia budowle wzniesione w stylu romańskim i gotyckim – rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej	– za pomocą schematów opisuje style romański i gotycki – wyjaśnia znaczenie pojęcia <i>kultura uniwersalna</i> – wymienia najważniejsze cechy kultury średniowiecznej – wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów kultury średniowiecznej	– wyjaśnia pojęcia: <i>Biblia pauperum, siedem sztuk wyzwolonych</i> – opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej – prawidłowo stosuje pojęcia architektoniczne typowe dla budowli średniowiecznych (np. portal, nawa, rozeta) – wymienia najważniejsze uniwersytety średniowieczne – opisuje system edukacyjny w średniowieczu	– wymienia i opisuje najważniejsze dzieła sztuki epoki średniowiecza – wyjaśnia rolę uniwersytetów dla dziejów średniowiecznej Europy – wyjaśnia rolę miast dla rozwoju kultury średniowiecznej	– w szerokim aspekcie ukazuje rolę kultury średniowiecznej dla dziejów Europy – wskazuje współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza

Rozdział VII. Rozbicie dzielnicowe i odbudowa Królestwa Polskiego						
1. Rozbicie dzielnicowe	Podział państwa piastowskiego w wyniku testamentu Krzywoustego System senioratu – funkcjonowanie i upadek Walki wewnętrzne pomiędzy książętami piastowskimi Najazdy mongolskie	– lokalizuje w czasie śmierć Bolesława Krzywoustego – rozpoznaje na mapie Polskę w czasach rozbicia dzielnicowego	– wyjaśnia pojęcia: <i>rozbicie dzielnicowe, testament Krzywoustego</i> – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>seniorat, pryncypat</i> – wymienia przyczyny i skutki rozbicia dzielnicowego – lokalizuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Legnicą – wymienia skutki najazdu Mongołów na Polskę	– za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces rozbicia dzielnicowego w Polsce – wyjaśnia znaczenie zjazdu w Łęczycy dla dziejów Polski	– opisuje w porządku chronologicznym proces rozbicia dzielnicowego w Polsce – wyjaśnia znaczenie zjazdu w Gąsawie dla dziejów Polski – wyjaśnia znaczenie postaci: Władysława Wygnańca, Bolesława Kędzierzawego, Mieszka Starego, Kazimierza Sprawiedliwego, Leszka Białego, Henryka Brodatego, Henryka Pobożnego	– wyjaśnia w szerokim aspekcie przyczyny i proces rozbicia dzielnicowego w Polsce
2. Rozwój gospodarczy ziem polskich	Ożywienie gospodarcze na ziemiach polskich Osadnictwo na prawie niemieckim i na prawie polskim na ziemiach księstw piastowskich Zmiany społeczne, ekonomiczne i polityczne w okresie rozbicia dzielnicowego Wzrost znaczenia rycerstwa – feudalizm na ziemiach polskich Początki monarchii stanowej	– prawidłowo lokuje w czasie okres rozbicia dzielnicowego – rozpoznaje i opisuje plan wsi i miasta lokowanego na prawie niemieckim	– wymienia cechy lokowanych na prawie niemieckim wsi i miast – wymienia zmiany ekonomiczno-społeczne na ziemiach polskich w dobie rozbicia dzielnicowego	– opisuje proces lokowania wsi i miast – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>immunitet, zasadzka, sołtys, wójt, burmistrz, immunitet, łan, ratusz, wolnizna</i>	– wyjaśnia znaczenie postaci Henryka Brodatego – wyjaśnia przyczyny ożywienia gospodarczego na ziemiach polskich w XIII w.	– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym oraz kulturowym wyjaśnia i ocenia skutki rozbicia dzielnicowego dla dziejów Polski
3. Sąsiedzi Polski w XII–XIII wieku	Powstanie Marchii Brandenburskiej	– prawidłowo lokuje w czasie okres rozbicia dzielnicowego	– wymienia i wskazuje na mapie zewnętrzne zagrożenia dla ziem polskich	– wyjaśnia znaczenie postaci Konrada Mazowieckiego	– wyjaśnia okoliczności i znaczenie powstania Marchii Brandenburskiej	– w szerokim aspekcie politycznym, gospodarczo-społecznym oraz

	Plemiona Bałtów i ich najazdy na ziemie polskie Sprowadzenie Krzyżaków nad Bałtyk Państwo zakonu krzyżackiego w Prusach Ruś w XII–XIII w. Czechy w XIII w.	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>Marchia Brandenburska, Krzyżacy, Tatarzy, Ruś</i> – lokuje na mapie sąsiadów Polski w XII–XIII w.	– lokalizuje w czasie i przestrzeni sprowadzenie Krzyżaków do Polski – wymienia skutki sprowadzenia Krzyżaków do Polski	– prawidłowo stosuje pojęcie <i>Bałtowie</i> – za pomocą mapy opisuje rozwój terytorialny państwa krzyżackiego	– wyjaśnia znaczenie postaci: Albrechta Niedźwiedzia, Mendoga, Giedymina, Hermana von Salza – wyjaśnia przyczyny upadku znaczenia Rusi Kijowskiej – wyjaśnia powody rosnącej pozycji Czech w XII–XIII w.	kułturowym wyjaśnia i ocenia skutki rozbitcia dzielnicowego dla dziejów Polski
4. Próby zjednoczenia Królestwa Polskiego	Apogeum rozbitcia dzielnicowego Próby zjednoczenia ziem polskich w XII i XIII w. Rola Kościoła w próbach zjednoczenia Polski Próby zjednoczenia Polski na przełomie XIII i XIV w. – Przemysł II Polska pod rządami Przemysławów	– prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni rozbitcie dzielnicowe w Polsce – wymienia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny zjednoczenia ziem polskich	– wyjaśnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny zjednoczenia ziem polskich – wyjaśnia rolę Kościoła w próbach zjednoczenia ziem polskich	– za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces walki o zjednoczenie Polski – wyjaśnia rolę Przemysła II i Wacława II – lokuje w czasie panowanie Przemysławów II i Wacława II	– w porządku chronologicznym opisuje proces zjednoczenia ziem polskich – ocenia rolę panowania Przemysławów w Polsce – wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski	– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny zjednoczenia ziem polskich – zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy
5. Odrodzenie Królestwa Polskiego	Przebieg walk o zjednoczenie Polski toczonych przez Władysława Łokietka Polityka zagraniczna Łokietka – sojusz z Węgrami oraz konflikty z Krzyżakami, Brandenburgią i Luksemburgami Straty terytorialne na rzecz sąsiadów	– prawidłowo lokuje w czasie koronację Łokietka – wskazuje na mapie proces zmiany granic państwa Władysława Łokietka – wymienia główne osiągnięcia Władysława Łokietka	– wyjaśnia rolę postaci Władysława Łokietka – wymienia przyczyny i skutki wojny Władysława Łokietka z Krzyżakami – lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Płowcami	– za pomocą mapy i drzewa genealogicznego opisuje proces walki o zjednoczenie Polski – wyjaśnia pojęcie <i>bunt wójta Alberta</i>	– w porządku chronologicznym opisuje proces zjednoczenia ziem polskich – wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski	– w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Władysława Łokietka – zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy

	Znaczenie koronacji Władysława Łokietka					
6. Monarchia Kazimierza Wielkiego	Reformy prawne i administracyjne Kazimierza Wielkiego Osiągnięcia gospodarcze i budowa pozycji politycznej Polski Rozwój cywilizacyjny ziem polskich Nabytki terytorialne Polski za Kazimierza Wielkiego Polityka zagraniczna Kazimierza Wielkiego Problemy z dziedzictwem tronu	– prawidłowo lokuje w czasie panowanie Kazimierza Wielkiego – rozpoznaje mapę Polski z czasów Kazimierza Wielkiego – wymienia najważniejsze osiągnięcia Kazimierza Wielkiego	– wymienia i wskazuje na mapie sąsiadów Polski w czasach panowania Kazimierza Wielkiego – wymienia najważniejsze reformy wewnętrzne Kazimierza Wielkiego – lokalizuje w czasie powstanie Akademii Krakowskiej	– za pomocą mapy opisuje politykę zagraniczną i wewnętrzną Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia przyczyny rozwoju gospodarczego Polski w czasach Kazimierza Wielkiego – opisuje stosunek Kazimierza Wielkiego do diaspory żydowskiej – wyjaśnia problem z dziedzictwem tronu	– w porządku chronologicznym opisuje politykę zagraniczną Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia zmiany ustrojowe w państwie Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski	– w szerokim aspekcie wyjaśnia i ocenia panowanie Kazimierza Wielkiego – zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy
Rozdział VIII. Polska i Europa u schyłku średniowiecza						
1. Unie z Węgrami i Litwą	Unia polsko-węgierska i rządy Andegawenów w Polsce Wzrost znaczenia szlachty na przełomie XIV i XV w. Litwa przed unią z Polską Początki unii polsko-litewskiej, kształtowanie się zasad współistnienia Rządy Władysława Jagiełły i jego polityka dynastyczna Wielokulturowość państwa Jagiellonów, w tym na ziemiach polskich	– prawidłowo lokuje w czasie unię w Krewie – rozpoznaje na mapie monarchię Jagiellonów – prawidłowo stosuje pojęcie <i>unia personalna</i> – wymienia założenia przywileju koszyckiego – wymienia założenia unii w Krewie	– wymienia przyczyny i skutki przywileju w Koszycach – lokalizuje w czasie przywilej w Koszycach oraz unię w Krewie – wymienia przyczyny i skutki unii krewskiej – prawidłowo stosuje pojęcie <i>przywilej generalny</i>	– wyjaśnia przyczyny przejęcia władzy w Polsce przez Andegawenów – wyjaśnia polityczne i gospodarczo-społeczne skutki przywileju koszyckiego – wyjaśnia rolę postaci: Ludwika Andegaweńskiego, Jadwigi, Władysława Jagiełły, Witolda – lokuje w czasie unię w Horodle – wymienia przyczyny i skutki unii horodelskiej	– opisuje w porządku chronologicznym dzieje unii polsko-litewskiej – porównuje założenia unii krewskiej i horodelskiej – ocenia znaczenie unii krewskiej dla dziejów Polski – wyjaśnia problem następstwa tronu po Jagiellach – wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski – wyjaśnia pojęcie <i>przywilej jedlnieński</i>	– w szerokim zakresie wyjaśnia skutki przywileju w Koszycach dla procesu kształtowania się demokracji szlacheckiej – zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy

2. Wojny z zakonem krzyżackim	Przyczyny konfliktu polsko-krzyżackiego Przebieg bitwy grunwaldzkiej i jej znaczenie Postanowienia I pokoju toruńskiego Konflikt polsko-krzyżacki na soborze w Konstancji Wojny polsko-krzyżackie w latach 20. i 30. XV w.	– prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni bitwę grunwaldzką – wymienia skutki bitwy grunwaldzkiej	– wskazuje na mapie Żmudź – wymienia przyczyny wojny z zakonem – lokuje w czasie i wymienia skutki I pokoju toruńskiego – za pomocą schematu opisuje przebieg bitwy grunwaldzkiej	– za pomocą mapy opisuje przebieg Wielkiej Wojny z zakonem – wyjaśnia rolę postaci: Władysława Jagiełły, Ulricha von Jungingena	– opisuje w porządku chronologicznym przebieg konfliktów z Krzyżakami za panowania Władysława Jagiełły – wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski – wyjaśnia znaczenie postaci Pawła Włodkowica	– w szerokim aspekcie ukazuje dalekosiężne skutki zwycięstwa grunwaldzkiego dla dziejów Polski – zestawia najważniejsze wydarzenia z dziejów Polski i Europy
3. Europa Zachodnia w XIV–XV wieku	Zjednoczenie Francji i wybuch wojny stuletniej Przebieg konfliktu angielsko-francuskiego w XIV–XV w. Monarchia burgundzka Cesarstwo w XIII–XIV w. Wojny szwajcarskie i spadek znaczenia rycerstwa Przebieg rekonkwisty w Hiszpanii	– prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni wojnę stuletnią – wymienia przyczyny i skutki wojny stuletniej – prawidłowo stosuje pojęcie <i>Cesarstwo</i>	– prawidłowo lokują Burgundię i Szwajcarię na mapie – wymienia przyczyny kryzysu Cesarstwa w XIII–XIV w. – prawidłowo stosuje pojęcie <i>rekonkwista</i>	– wyjaśnia przyczyny i skutki wojny stuletniej – wyjaśnia rolę Joanny d’Arc – wyjaśnia przyczyny spadku znaczenia rycerstwa – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>wielkie bezkrólewie, Złota bulla</i>	– opisuje w porządku chronologicznym przebieg wojny stuletniej – wyjaśnia znaczenie monarchii burgundzkiej – wyjaśnia okoliczności powstania Szwajcarii	– w szerokim aspekcie wyjaśnia przebieg i znaczenie wojny stuletniej dla dziejów Europy
4. Kryzys schyłku średniowiecza	Kryzys gospodarczy i epidemia dżumy Powstania chłopskie w Anglii i we Francji Niewola awiniońska papieża Spory o istotę Kościoła i ruchy reformatorskie	– wymienia przyczyny kryzysu Kościoła w XIV–XV w. – prawidłowo stosuje pojęcie <i>czarna śmierć</i>	– wymienia przyczyny i skutki czarnej śmierci – prawidłowo stosuje pojęcia: <i>niewola awiniońska, wielka schizma zachodnia, sobór w Konstancji</i>	– wyjaśnia rolę czarnej śmierci dla dziejów Europy – wyjaśnia przyczyny i skutki powstań chłopskich w Anglii i we Francji – lokalizuje w czasie sobór w Konstancji	– wyjaśnia cechy niewoli awiniońskiej – wyjaśnia pojęcia: <i>kurializm, koncyliaryzm, nowa pobożność</i>	– w szerokim aspekcie wyjaśnia przyczyny kryzysu w Kościele katolickim
5. Europa Środkowa i	Czechy pod panowaniem Luksemburgów	– prawidłowo lokuje w czasie i przestrzeni upadek Konstantynopola	– wymienia przyczyny i skutki upadku cesarstwa bizantyjskiego	– wyjaśnia przyczyny ekspansji Osmanów i za pomocą mapy ją opisuje	– opisuje przebieg i skutki wojen husyckich – wyjaśnia przyczyny i	– w szerokim zakresie politycznym, gospodarczo-

Wschodnia w XV wieku	Powstanie husytyzmu i wojny husyckie Podboje imperium osmańskiego na Bałkanach Węgry w XV w. Ruś w walce o wyzwolenie spod zwierzchnictwa Mongołów	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>husyci, Turcy osmańscy</i>	– wymienia główne założenia ideologii husyckiej	– wyjaśnia rolę Jana Husa	skutki ekspansji osmańskiej – wyjaśnia przebieg procesu wyjścia ziem ruskich spod zwierzchnictwa Mongołów	społecznym oraz kulturowym wyjaśnia przebieg i znaczenie wojen husyckich – w szerokim aspekcie wyjaśnia znaczenie powstania imperium osmańskiego
6. Panowanie Kazimierza Jagiellończyka	Panowanie i śmierć Władysława Warneńczyka Bezkrólewie i objęcie rządów przez Kazimierza Jagiellończyka Przyczyny wojny trzynastoletniej Przebieg walk podczas wojny trzynastoletniej Zmiany w sztuce wojennej w XV w. Skutki wojny trzynastoletniej Polityka dynastyczna Kazimierza Jagiellończyka	– prawidłowo lokuje w czasie wojnę trzynastoletnią – wskazuje zmiany terytorialne będące skutkiem wojny trzynastoletniej	– lokuje w czasie i przestrzeni bitwę pod Warną – wymienia przyczyny wojny trzynastoletniej – wymienia skutki II pokoju toruńskiego – lokuje w czasie przywilej cerekwicko-nieszawski i wymienia jego postanowienia	– wyjaśnia przyczyny i skutki bitwy pod Warną – wyjaśnia pojęcia: <i>Związek Pruski, akt inkorporacji</i> – za pomocą mapy opisuje przebieg wojny trzynastoletniej – wyjaśnia znaczenie postaci Kazimierza Jagiellończyka – prawidłowo stosuje pojęcie <i>polityka dynastyczna</i>	– wyjaśnia międzynarodowy kontekst dziejów Polski – wyjaśnia przyczyny sukcesu Polski w wojnie trzynastoletniej – za pomocą mapy i drzewa genealogicznego przedstawia politykę dynastyczną Kazimierza Jagiellończyka – wyjaśnia rolę Zbigniewa Oleśnickiego	– w szerokim aspekcie międzynarodowym wyjaśnia i ocenia wyprawę warneńską – w szerokim politycznym, gospodarczo–społecznym i kulturowym aspekcie wyjaśnia skutki wojny trzynastoletniej dla dziejów Polski – w szerokim zakresie wyjaśnia skutki przywileju cerekwicko-nieszawskiego dla procesu kształtowania się demokracji szlacheckiej
7. Monarchia polska w XIV–XV wieku	Zmiany w administracji polskiej Rozwój monarchii stanowej Przywileje szlacheckie charakterystyczne cechy polskiej monarchii stanowej	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>monarchia stanowa, przywilej stanowy</i> – rozpoznaje cechy polskiej monarchii stanowej	– prawidłowo stosuje pojęcia: <i>monarchia elekcyjna, sejmik, rada królewska, senat</i> – wymienia postanowienia najważniejszych przywilejów szlacheckich	– opisuje system administracji centralnej i samorządowej w Polsce – wyjaśnia powody wzrostu znaczenia szlachty	– wyjaśnia pojęcie <i>Corona Regni Poloniae</i> – w porządku chronologicznym wyjaśnia proces powstawania demokracji szlacheckiej	– w szerokim aspekcie wyjaśnia proces przemian ustrojowych w Polsce XIV–XV w.

				– wyjaśnia przyczyny i skutki wydania najważniejszych przywilejów szlacheckich		
8. Kultura polska w średniowieczu	Architektura średniowieczna w Polsce Malarstwo i rzeźba średniowieczna w Polsce Najważniejsze zabytki sztuki średniowiecznej na ziemiach polskich Początki polskiego dziejopisarstwa Edukacja i nauka na ziemiach polskich w średniowieczu Rola Akademii Krakowskiej	– rozpoznaje style architektoniczne średniowiecza – rozpoznaje najważniejsze zabytki kultury średniowiecznej w Polsce	– za pomocą schematów opisuje style romański i gotycki – wymienia najważniejsze cechy kultury średniowiecznej w Polsce – wyjaśnia rolę chrześcijaństwa dla dziejów kultury średniowiecznej w Polsce	– opisuje cechy malarstwa i rzeźby średniowiecznej w Polsce – opisuje system szkolnictwa w Polsce – wyjaśnia znaczenie postaci: Wita Stwosza, Galla Anonima, Mistrza Wincentego zwanego Kadłubkiem, Jana Długosza	– wymienia i opisuje najważniejsze dzieła sztuki epoki – opisuje dzieje Akademii Krakowskiej i wyjaśnia jej znaczenie	– w szerokim aspekcie ukazuje rolę kultury średniowiecznej dla dziejów Polski – wskazuje współczesne dziedzictwo kultury średniowiecza w Polsce